

LIETUVOS MOKSLO TARYBA
SCIENCE COUNCIL OF LITHUANIA

SVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJAI
GAUTA

2008-02-15

Nr. *45-47*

Švietimo ir mokslo ministerijai

2008 02 15 Nr. *45-47*

DĖL VYRIAUSYBĖS KANCLERIO 2008 M. VASARIO 6 D. PAVEDIMO Nr. 23-833

Lietuvos mokslo tarybos (toliau – Taryba) kolegija 2008 m. vasario 11 d. posėdyje apsvaustė Vyginto Gončio, atstovaujančio Lietuvos mokslininkų sąjungą, skunde Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriui išdėstytas aplinkybės. V. Gontis teigia, kad Tarybos pirmininkas Eugenijus Butkus:

- pažeidė jo ir jį delegavusios Lietuvos mokslininkų sąjungos teises dalyvauti mokslo ir studijų reformos teisinių aktų rengime ir svarstymuose;

- vienasmeniškai atstovaudamas Tarybą Švietimo ir mokslo ministerijoje ir kitose valstybės institucijose pažeidė ir kitų mokslo ir studijų bendruomenei atstovaujančių institucijų teises daryti įtaką šalyje vykdomai reformai – Mokslo ir studijų įstatymo projekto ir naujų Lietuvos mokslo tarybos nuostatų rengimui;

- Seimui teikiamose ataskaitose vienasmeniškai inicijavo Tarybos funkcijų keitimus, kurie dar labiau sumažino mokslininkams atstovaujančių organizacijų teisę dalyvauti vykdomoje reformoje, užarpavo kitų Tarybos narių ir jų atstovaujamų institucijų teises.

Skunde teigiama, kad E. Butkaus vadovaujama Taryba vykde tik dalį jai priskirtų funkcijų ir ignoravo mokslo ir studijų sistemos institucijų ir organizacijų nuomonę ir siūlymus, nesvarstė ir neteikė Taryboje atstovaujamoms institucijoms metinių ataskaitų. Jau pusę metų sustabdytas kolegialus Tarybos narių darbas, nes paskutinis Tarybos posėdis įvyko 2007 m. liepos 2 d. Dėl Tarybos veiklos organizavimo trūkumų Vyriausybei ir Seimui teikiamų teisės aktų projektai nesulaukia mokslo ir studijų institucijų palaikymo, yra karštai diskutuojami žiniasklaidoje ir visuomenėje.

Tarybos kolegija (V. Gončio skundo aptarime dalyvavo ir šio laiško turiniui pritaria kolegijos nariai doc. Ingė Lukšaitė, dr. Aušra Abraitienė, prof. Daiva Rastenytė, prof. Feliksas Ivanauskas, prof. Algirdas Žemaitaitis, prof. Marija Barkauskaitė, prof. Steponas Ašmontas) sutinka, kad Tarybos veikla ir tos veiklos rezultatai gali būti įvairiai vertinami, ir V. Gončio požiūris atspindi vieną iš tokių vertinimų. Tačiau jokių būdu negalima sutikti, kad dėl visų problemų, su kuriomis susiduria Lietuvos mokslo ir studijų sistema, stringa jos reforma ar parengti teisės aktai nesulaukia mokslo ir studijų institucijų palaikymo, yra atsakinga Taryba, juo labiau – asmeniškai jos pirmininkas. Manome, kad VI kadencijos Lietuvos mokslo taryba vykde savo svarbiausias funkcijas ir atliko daugumą darbų, kurių ėmėsi, nors tenka pripažinti, kad ir Taryba, jos nariai ir pirmininkas ne visuomet buvo pakankamai nuoseklūs ir ryžtingi, siekdami pateiktų siūlymų įgyvendinimo.

Dėl svarbiausių priekaištų norėtume pažymėti:

1. Tarybos pirmininkas negalėjo kaip nors pažeisti Tarybos narių ar ekspertų teisių dalyvauti mokslo ir studijų reformos teisinių aktų rengime ir svarstymuose ir kitaip pažeisti kitų mokslo ir studijų bendruomenei atstovaujančių institucijų teises daryti įtaką šalyje vykdomai reformai. Priešingai, Tarybos pirmininkas aktyviai siūlė Tarybos nariams dirbti teisės aktų projektus rengiančiose Seimo, Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerijos, kitų ministerijų sudaromose darbo grupėse. Apie Taryboje gaunamus dokumentų projektus elektroniniu paštu būdavo supažindinami Tarybos nariai, ekspertai, institucijos. Tarybos tinklalapyje viešai skelbiama informacija apie visus kviečiamus Tarybos ir kolegijos posėdžius, kuriuose galėjo dalyvauti ir

dalyvaudavo ne tik Tarybos nariai ir ekspertai, bet ir kiti suinteresuoti asmenys. Pirmininkas nuosekliai siekė, kad Tarybos nutarimai principiniais mokslo ir studijų politikos klausimais būtų priimami bendru sutarimu, o jei tai nepavykdavo, Tarybos nutarimuose ar laiškuose būdavo pateikiama ir alternatyvių nuomonių.

Svarbiausio reformos dokumento – naujos Mokslo ir studijų įstatymo redakcijos – projektas 2007 m. lapkričio mėn. elektroniniu paštu buvo pateiktas visiems Tarybos nariams ir ekspertams (iš viso 100 adresų). Deja, savo pastabas dėl šio projekto pateikė tik 7 Tarybos nariai, ir jos buvo perduotos projekto rengėjams. Tarybos kolegija, išklausiusi Švietimo ir mokslo ministerijos sekretoriaus G. Viliūno informaciją apie gautus atsiliepimus ir sprendimą jį tobulinti, sutarė plenarinį Tarybos posėdį kviešti, kai bus gautas galutinis įstatymo projektas.

2. Tarybos pirmininkas, pradėjęs vykdyti savo pareigas, kėlė uždavinį pasiekti, kad Taryba veiksmingiau prisidėtų prie mokslo ir studijų sistemos plėtros, jos žmoniškųjų ir materialinių išteklių didinimo. Jis 2004 – 2006 metais inicijavo rengimą analitinių studijų svarbiausiais mokslo ir studijų politikos klausimais (parengta 11 studijų, žr. <http://www.lmt.lt/STUDIJOS/studijos.php>). Jos yra Tarybos kolektyvinio darbo intelektualus įnašas, turintis išliekamąją vertę. Tarp jų yra ir studija, parengta V. Gončio vadovaujamos darbo grupės. Būtent tų studijų rekomendacijos ir apibendrinimai tapo pagrindu Tarybos pirmininkui diskutuojant Lietuvos Respublikos Seime siūlyti išplėsti Tarybos galias ir padaryti ją ne tik patariančiąja, bet ir turinčia realių svertų mokslui ir studijoms plėtoti institucija, įgyvendinančia programinį konkursinį mokslinių tyrimų finansavimą. Apie Seimo pritarimą šiems Tarybos siūlymams pirmininkas išsamiai informavo Tarybą plenariniame posėdyje dar 2005 m. spalio 24 d., pristatydamas Lietuvos Respublikos Seimo įpareigojimą (Seimo 2005 m. rugsėjo 27 d. nutarimas Nr. X-351 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos 2004 metų veiklos ataskaitos“) parengti Tarybos veiklos koncepciją, kurioje būtų remiamasi Europos tarybos veiklos modeliu. Taryba nutarė imtis šio darbo, kartu įgyvendindama ir kai kurias kitas Tarybos 2004 m. gegužės 31 d. nutarimo Nr. VI-10 „Dėl siūlymų Pasaulio banko ataskaitos „Lietuva. Žinių ekonomikos plėtra. 2003 m. kovas“ rekomendacijoms įgyvendinti“ (žr. http://www.lmt.lt/DOKUMENTAI/Tarybos_nutarimai/VI/N6-21.doc) nuostatas. Todėl negalima tvirtinti, kad Tarybos funkcijų pakeilimą Tarybos pirmininkas inicijavo vienasmeniškai.

Koncepcijoms parengti buvo pasinaudota galimybe, kurią suteikė Europos Sąjungos struktūrinė parama: pirmininkas, kolegijai pritarus, inicijavo projektą „Programinis konkursinis MTEP finansavimo modelis“ (vadovas Tarybos narys dr. T. Žalandauskas), kurį vykdant ir buvo parengtos tarpusavyje suderintos naujos Lietuvos mokslo tarybos ir Lietuvos technologijų agentūros koncepcijos. Šio projekto studijose pateiktos naujos Tarybos veiklos ir Lietuvos technologijų agentūros koncepcijos bei Tarybos nuostatų projektas. Modelius svarstė nuolatinės ekspertų komisijos, o baigiamoji ataskaita Tarybai pristatyta 2007 m. liepos 2 d. Studijos paskelbtos http://www.lmt.lt/DALYVAVIMAS/PROJEKTAS/BPD2004-ESF-2.5.0-03-05_0057.php.

Savo ankstesnį įpareigojimą Seimas pakartojo 2007 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. X-1063 „Dėl Lietuvos mokslo tarybos 2005 m. ataskaitos“, o Seimo valdyba 2007 m. gegužės 11 d. nutarimu Nr. 1581 sudarė darbo grupę (vadovė prof. A. M. Pavilionienė) Lietuvos mokslo tarybos nuostatų pakeitimo projektui parengti, į kurią be kitų narių įtrauktas ir Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas. Ši grupė parengė ir Mokslo ir studijų įstatymo 11 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą. Parengtus projektus Tarybos pirmininkas pristatė 2007 m. liepos 2 d. plenariniame posėdyje, kuriame dalyvavo ir V. Gontis. Diskusijoje dėl šių dokumentų (kalbėjo prof. R. Plečkaitis, prof. V. Daujotis, prof. B. Kaulakys, prof. K. Makariūnas, prof. A. Žemaitaitis, doc. G. Valinčius, dr. T. Žalandauskas) būta įvairių nuomonių, tačiau principinių prieštaravimų dėl numatomų Tarybos funkcijų nebuvo. Prieštaringos nuomonės pareikštos dėl būsimos Tarybos narių skyrimo demokratiškumo ir mokslo ir studijų bendruomenės galimybių dalyvauti formuojant Tarybą. Bendro sutarimo šiuo klausimu nebuvo ir pirmininkui pasiūlyta apie svarstymo rezultatus informuoti projektų rengėjus. Pabrėžtina, kad Seimo darbo grupė į Tarybos siūlymus atsižvelgė. Naujuose Tarybos nuostatuose numatyta mokslo organizacijų ir asociacijų teisė konsultuoti

švietimo ir mokslo ministrą parenkant Tarybos vadovų kandidatūras. Tarybos komitetų narius turi pasiūlyti iš mokslininkų sudarytos atrankos grupės.

3. Tarybos posėdžių po 2007 m. liepos 2 d. nebuvo, bet dėl to neturėtų būti kaltinamas vien Tarybos pirmininkas. Reguliariai dirbo Tarybos kolegija, kuri svarstė einamuosius klausimus ir galimų Tarybos posėdžių darbotvarkes. Tačiau kviesti plenarinius posėdžius vien diskusijoms dėl projektų, kurie dar neužbaigti rengti ir nepateikti Tarybai, kolegijos nuomone, nebuvo tikslinga. Tokius sprendimus skatino ir patalpų stygius, atsiradęs dėl remontuojamo Lietuvos mokslų akademijos pastato, kuriame dirba ir Taryba. 2007 m. rugsėjo – gruodžio mėn. vyko nuolatinųjų ekspertų komisijų posėdžiai (kai kurie jų Kaune, kitose institucijose, dalis – elektroniniu būdu), įvyko keturi Tarybos kolegijos posėdžiai.

Tarybos veiklą 2007 m. II pusmetyje iliustruoja ir didžiulės apimties darbas įgyvendinant Tarybos 2007 m. balandžio 16 d. nutarimą Nr. VI-38. Tarybos kolegija, Tarybos narių, ekspertų ir institucijų siūlymų pagrindu, sudarė darbo grupes, kurios parengė penkių nacionalinių mokslo programų projektus ir jų galimybių studijas. Tai darbas, kurį (įskaitant siūlymų rengimą) vykdė daugiau nei 150 ekspertų. Aptariant rengiamus projektus buvo bendraujama praktiškai su visomis ministerijomis, kitomis valstybės įstaigomis, mokslo ir studijų institucijomis. Vyriausybei patvirtinus „Nacionalinių mokslo programų nuostatus“ ir parengtuosius projektus suderinus su nuostatų reikalavimais, jie bus pateikti plenariniam Tarybos posėdžiui. Visiškai taip pat Tarybos posėdyje numatoma svarstyti ir naujo Mokslo ir studijų įstatymo projektą, kai Švietimo ir mokslo ministerija pateiks galutinę jo redakciją. Apie Taryboje gautus projektus skelbiama internetinėje svetainėje www.lmt.lt, elektroniniais laiškais pranešama Tarybos nariams.

4. Kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad prof. E. Butkus atsakingai reaguoja į mokslo ir studijų reikmes, aktyviai dalyvauja visose priemonėse, skirtose mokslo ir studijų sistemos tobulinimui, tačiau niekada nepritarė nerealiems siūlymams ir projektams, turintiems kategoriško imperatyvo ar protesto pobūdį. Prof. E. Butkaus dėka Tarybos sąveika su Seimu, Vyriausybe, ministerijomis tapo konstruktyvesnė, daugiau Tarybos siūlymų pasiekė tikslą ir jau įgyvendinti. Pirmininko iniciatyva Taryba parengė, įvykdė arba vykdo reikšmingus pilotinius projektus, kurie leido jai sukaupti patirtį dalyvauti įgyvendinant 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos programas.

Pastaraisiais mėnesiais Tarybos pirmininkas prof. E. Butkus pagrindinį dėmesį skyrė parengti Tarybą naujiems darbams, susijusiems su dviejų didelių Europos Sąjungos 2007 – 2013 metų struktūrinės paramos programų – Bendrosios nacionalinės mokslinių tyrimų bei mokslo ir verslo bendradarbiavimo ir Tyrėjų karjeros – įgyvendinimu. Mūsų nuomone, jis yra pakankamos kompetencijos ir tinkamai pasirengęs šiems naujiems darbams: gerai išmano viso Lietuvos mokslo situaciją ir raidos problemas, labai gerai orientuojasi Europos Sąjungos mokslo erdvės reguliavimo pokyčiuose ir tendencijose, aktyviai imasi įgyvendinti būtiniausius mokslo sistemos pokyčius. Tarybos pirmininko funkcijų perdavimas kitam asmeniui šiame struktūrinės šalies mokslo sistemos pertvarkos etape atitolintų jau pradėtų ir numatytų darbų įgyvendinimą. Naujas funkcijas gali vykdyti tik Taryba, formuojama ne slaptu balsavimu, o narių, geriausiai tinkančių vykdyti naujas funkcijas, kvietimu. Tarybos nuostatuose numatomas toks narių pakvietimas iš institucijų pasiūlytų arba pačių pasisiūliusių kandidatų, vadinasi, mokslinės visuomenės atstovavimas Taryboje išlieka esminis. Tik Tarybos valdyboje yra valstybės institucijoms atstovaujančių asmenų, tačiau šis institucija atlieka tik Tarybos veiklą koordinuojančią funkciją. Todėl formuojant Tarybą, mūsų nuomone, išsaugomi ir demokratijos principai, ir galimybė dalyvauti Lietuvos mokslo ir studijų sistemoje vykstančiuose procesuose mokslininkams atstovaujančioms institucijoms ir organizacijoms.

Kolegijos vardu
Lietuvos mokslo tarybos pirmininko
pavaduotoja

doc. Ingė Lukšaitė